

7. Klymenko T.A. Rozvytok arkhivnoyi spravy na Cherkashchyni (1919–2000 rr.): avtoref. dys. ...kand. ist. nauk: 07.00.06 – istoriohrafiya, dzhereloznavstvo ta spetsial'ni istorychni dystsypliny. «Ukrayinskyy derzhavnyy naukovy-doslidnyy instytut arkhivnoyi spravy ta dokumentoznavstva Derzhavnoho komitetu arkhiviv Ukrayiny». Kyiv, 2004. 18 s.

8. Kononenko S.I. Istoriya arkhivnoyi spravy Cherkashchyny: osnovni etapy // Studiyi z arkhivnoyi spravy ta dokumentoznavstva. Kyiv, 1998. T. 3. S. 44–46.

Karpan A. Trends of development of archiving on Cherkasy region in the 1920–1930's.

This article highlights trends of archiving on Cherkasy region in 20–30's of XX century.

The author uses the principles of historicism, systemicity and scientific objectivity.

The development of archiving on the first stage of archive building on Cherkasy region in 1919–1938 of XX century was analyzed. It is traced the history of Cherkasy archives from the 1 April 1919, when with the purpose of identification, protection and restoration of archival documents were created library and museum section. In parallel with the foundation of library and museum section was opened People's Palace of Culture in Cherkasy region, which contained also Central folk archive where the documents from land history received. That's why archival institutions of Cherkasy region played an important role in development of historical and regional activities of the region.

Keywords: archival institutions, Cherkasy region, archival building, district archives, archive management, archiving.

Одержано 3.03.2017.

УДК 94(477.8:438):329.7-053.67:37.014«1920/1930»

Сергій Ільчишин
(Київ)

УЧАСТЬ ЮНАЦТВА ОУН В БОРОТЬБІ ЗА УКРАЇНСЬКУ ОСВІТУ ТА ШКОЛУ У П РЕЧІ ПОСПОЛІТІЙ

У статті аналізується діяльність Юнацтва ОУН у боротьбі за національну освіту на Західній Україні в міжвоєнний період.

Метою статті є вивчення всіх аспектів боротьби Юнацтва ОУН проти польської влади за українську освіту. Прагнемо детально розглянути цю боротьбу на теренах Тернопільського, Волинського, Львівського та Станіславського воєводств у міжвоєнний період, реакцію польської влади на акції ОУН у сегменті шкільництва, охарактеризувати польське шкільництво на зазначених теренах як чинник та каталізатор боротьби ОУН.

Дослідження ґрунтується на принципах історизму, об'єктивності та системного аналізу фактів і подій.

Важливим пізнавальним і практичним значенням даної публікації виступає систематизація діяльності Юнацтва ОУН, його осередків, гуртків та організацій, їхніх ідей та заходів, показ боротьби за культурно-освітні права українців на західноукраїнських землях та основних шляхів поширення і практичної реалізації ідеології ОУН серед молодіжних організацій, їхнього місця в розвитку українського шкільництва у Польщі 1931–1937 рр.

Наукова новизна дослідження полягає у вивченні методики та методів патріотичного виховання школярів, юнацтва та молоді, що використовувались ОУН для виховання національно свідомої молоді, формування патріотичного державницького духу, любові до Батьківщини, поваги до батьків, рідних та оточуючих.

Ключові слова: ОУН, молодь, українська освіта, плебісцит, маніпуляція, влада, Шкільна акція, спротив, Юнацтво ОУН, полонізація освіти.

Юнацтво як структурний підрозділ ОУН було носієм української національної ідеї. Саме українська молодь стала до боротьби за національні, культурно-освітні, релігійні права українців у П Речі Посполитій в міжвоєнний період. Діяльність

української молоді, яка спрямовувалася на покращення та збереження україномовної освіти, залишається важливою дослідницькою темою і наразі. Підвищення культурного рівня молоді, прищеплення сімейних і суспільних ідеалів та цінностей є актуальним для сучасного українського суспільства. Стаття, окрім того, важлива для осмислення досвіду молодіжних організацій у боротьбі за національні культурно-освітні права. Реформування системи освіти в патріотичному дусі з використанням досвіду ОУН в системі шкільництва допоможе, на нашу думку, побудувати молоде, патріотичне суспільство.

У 1919 (офіційно – з 1921 р.) – 1939 рр. Західна Україна (Східна Галичина та Західна Волинь) входили до складу II Речі Посполитої, державний апарат якої функціонував на цих українських територіях. Після Ризького миру – договору, підписаного 18 березня 1921 р. представниками РРФСР і УРСР з одного боку, та Польщі, з другого, – відбувся поділ українських і білоруських земель між Польщею та Радянською Росією. РСФСР і УРСР забезпечували за поляками на своїй території повну релігійну і культурну свободу, а Польща гарантувала ті самі права своїм меншинам російської, української і білоруської національності [6, с. 43–46]. Польська конституція 1921 р. проголошувала і закріплювала основні демократичні права громадян – свободу слова, організацій, друку, зборів, а також рівність усіх перед законом; одночасно обмежувала їх певними умовами й обумовлювала право держави їх скасовувати (стаття 124). Згідно з конституцією, римсько-католицьке віросповідання займало провідне місце серед рівноправних конфесій [5, с. 50].

Дослідження цих питань розпочалося зі здобуттям Україною державної незалежності. Було створено ряд праць, у яких проаналізовані окремі аспекти життя західноукраїнського населення, зокрема, його політичну історію. У ході вивчення досліджуваної проблеми були опубліковані архівні матеріали: збірники документів, що висвітлювали політику Польщі у Західній Україні у 1920–1939 рр., соціально-економічне становище молоді, визрівання і оформлення ідеї української державності в молодіжному русі, боротьбу українських юнаків та дівчат за національне й соціальне визволення з-під гніту польського уряду.

Дослідження тематики діяльності українських молодіжних організацій проводилося і в час їхнього існування – у міжвоєнний період [14, с. 54–55]. Найвідомішою працею того часу була робота Домбчевського Романа [3], який описав важливість боротьби за українську мову викладання у навчальних закладах, провів аналіз діяльності націоналістичних організацій в цьому питанні. Вивченням діяльності ОУН займалися представники української діаспори у післявоєнний період, емігранти-українці, учасники національно-визвольної боротьби. Виділимо праці Г.М. Стецюка [20], Льва Ребета [17], Володимира Мартинця [12], Зеновія Книша [8], Петра Мірчука [13], Миколи Климишина [7], Данила Шумука [22], збірники документів [16]. За періоду незалежності України дослідження тематики ОУН та його складових досягли найбільшого розвитку. Найзначнішими працями, що висвітлюють націоналістичний рух і діяльність ОУН та її юнацьких організацій, є праці Р. Дрозда, Б. Гальчака [4], Я. Грицяя [2].

Польський уряд та місцеві адміністрації не завжди враховували національні та соціальні інтереси українців, часто спричиняли загострення міжнаціональних відносин, зростання радикальних тенденцій в українському суспільстві, відродження національно-визвольного руху [15, с. 156]. Саме пригноблений стан українського культурно-просвітнього, національного життя зумовив те, що ОУН та її молодіжні організації долучились до боротьби за Українську державу, зокрема в її культурному сегменті, розпочались дискусії у питаннях розвитку українського шкільництва, української мови та розвитку ідей державотворення на основі української освіти. Проблеми української національної меншини в міжвоєнній Польщі стали одними з найважливіших і найважчих питань у внутрішній політиці II Речі Посполитої. Це стосувалося намагання

українців реалізувати свої національні права через органи місцевого самоврядування, а сам правовий інститут місцевого самоврядування розглядався як засіб вирішення міжнаціональних конфліктів [9, с. 28].

Діячі ОУН усвідомлювали значення боротьби за українську мову та культуру у досягненні незалежності України. Тому особлива увага приділялася вихованню національно свідомого школярства, юнацтва та молоді, виховання та вишкіл молодих, енергійних і патріотичних кадрів, що в майбутньому продовжували українські національні традиції через інститут сім'ї. Боротьба юнацтва ОУН та інших юнацьких націоналістичних організацій проти полонізації школи на теренах західноукраїнських земель належала до важливого напрямку діяльності молодіжного крила ОУН проти антиукраїнської політики, та заходів, що застосовуються польським урядом щодо знищення українського шкільництва на селі та в місті. Окремим аспектом у вивченні національно-визвольного руху 1920–1930-х років на західноукраїнських землях є питання становлення української національної шкільної освіти, боротьба громадськості, політичних партій, товариств проти полонізації українського шкільництва. Польська влада висунула жорсткі умови відвідування шкіл, що спричинило дискомфорт школярам та їхнім батькам. За кожний пропущений учнем урок чи день у школі батьки дитини несли адміністративну відповідальність та часто отримували виклик до постерунку місцевої поліції, який давав вказівки батькам, поради щодо виховання дітей. Це викликало супротив західноукраїнської молоді, тому початкова та середня школа стала основною ланкою боротьби за українську справу [23, с. 61].

Численні маніпуляції польської шкільної влади щодо визначення мови викладання спричинили потужний спротив місцевого українського населення, української молоді та ОУН. Місцевою польською владою були проігноровані зобов'язання вводити українську мову викладання, коли на теренах краю проживало до 23% україномовного населення. Це спричинило велике обурення серед українського населення і стало каталізатором боротьби за українське шкільництво. Закон про двомовність також не виконувався, система шкільного навчання у деяких повітах повністю була переведена на польську [8, с. 90]. Плебісцити 1923, 1925, 1927 років були сфальсифіковані з метою повної ліквідації українського шкільництва [10, с. 116–120]. Шкільне законодавство, прийняте в 1932 р., ще більше погіршило ситуацію з українською школою, що стало однією з причин дій ОУН у сфері супротиву полонізації школи [17, с. 12].

Складні умови навчання українських школярів та майнове розшарування грали на руку польській владі. Понад 22% українських дітей опинилися поза порогом школи [21, с. 37]. Метою керівництва ОУН стала боротьба за українську школу й освіту загалом, поклавши зобов'язання на новостворені юнацькі організації ОУН, які мали виховувати нову, національно свідому молоду еліту [4, с. 72]. Важливу роль у вишколі молоді відігравали молодіжні організації «Сокіл», «Луг», «Пласт», «Просвіта» і жіноча організація «Союз Українок», що займала провідну роль у забезпеченні української школи учительськими кадрами [7, с. 78]. Діяльність цих організацій носила культурно-просвітній та політичний характер. Ці організації підпільно займалися вишколом членів ОУН. Велику увагу ОУН приділяла інформації про систему підготовки польських вчителів, основи організації навчання, педагогіки на польських землях, тим самим черпаючи досвід та основні знання для організації засад системи виховання, навчання українських вчителів [21, с. 51].

ОУН визнала, що польська система підготовки вчителів готувала людей, що мали втілювати в життя будь-які накази та постанови польського уряду в галузі культури й освіти, спрямовані на тотальне ополячення школи, та були надійним важелем польської політики національної асиміляції. Польща понад усе прагнула культурно-освітнього домінування в країні та в кожному регіоні держава провадила неоднозначну різнотипну політику. З цього приводу можна констатувати, що різна ситуація проглядалася у

регіонах, що зумовило специфічність боротьби ОУН та молодіжних організації. На теренах Львівського і Тернопільського воєводств, де спостерігався більший контроль адміністрації над справами школи й освіти, проблематичним був зв'язок між організаціями ОУН та молоддю, яка зазнавала підвищеного інтересу та контролю з боку місцевої поліційної влади [8, с. 41]. Іншою ситуація була на теренах Станіславського та Волинського воєводств, де українська шкільна справа розвивалася набагато краще й інтенсивніше. Про це свідчить більша кількість шкіл, українських організацій, гуртків, що продовжували довготривале легальне та нелегальне існування до осені 1939 р. [17, с. 12].

Важливого значення ОУН приділила створенню українського університету на легальних і нелегальних засадах. Утворений український таємний університет у Львові став місцем поширення визвольних думок, підготовки патріотичних українських культурних кадрів. Це спрощувало діяльність ОУН в сегменті боротьби за українську школу [1, с. 10]. Незважаючи на шкільний закон 1932 р., переслідування з боку польської влади, більшість молодіжних організацій не припинила проукраїнську роботу, відбувалась підпільна підготовка учительських кадрів [18, с. 37–38].

Фактором у формуванні нового свідомого характеру молоді людини було розповсюдження національно спрямованої, патріотичної літератури. Можна дійти висновку, що випуск літератури – «Букваря», «Абетки», «Читанки», відкриття курсів «Вищих класів гімназій» та розповсюдження членами ОУН і молодіжних націоналістичних організацій листівок із заклик до акцій спротиву та саботажу, мали певний успіх і значно збільшували авторитет організацій серед місцевого населення. Друк та розповсюдження журналів «Дзвінок», «Юнак», «Юнацтво», «Бюлетень», створення підпільних друкарень та роздача листівок ОУН дали можливість полегшити агітаційну роботу.

Випуск і кураторство над новоствореними молодіжними журналами та часописами сприяли підвищенню патріотичності серед української молоді. Визначну роль у вихованні підростаючого покоління відігравало українське педагогічне товариство «Рідна школа», на базі гімназій якого створювалась система юнацьких організацій ОУН. Великою проблемою залишалось безпечне розповсюдження агітаційних матеріалів та їхня доставка на місця призначення. Серед завербованих ОУН людей була велика кількість польських агентів та донощиків, що ставило в небезпеку не тільки проведення тієї чи іншої акції, а й саму організацію роботи загалом. Проводом КЕ ОУН також було поставлено завдання боротися з неписьменністю та заохочувати українських селян чи їхніх дітей обирати українську школу замість польської [11, с. 24]. Також було вирішено співпрацювати з організаціями «Просвіта», «Рідна школа». З великими труднощами, таємно від польської влади, проводились збори та з'їзди просвітницьких організацій, діяльність яких трактувалась польською владою як «підривна і дестабілізуюча». Ситуацію ускладнювали постійні арешти та слідкування державної поліції за членами ОУН та українськими педагогами [13, с. 136].

Жорсткі умови відвідування шкіл, що були ухвалені на 1932–1933 навчальний рік, болісно вдарили по школярам та їхнім батькам. Це викликало супротив західноукраїнської молоді, чим уміло користувалась ОУН. Апогеєм боротьби за українську школу стала «Шкільна акція 1933 року», що була свідченням готовності українського школярства та суспільства боротись за свої культурні та соціальні права. Організатори акції стикнулися з недовірою місцевих кадрів та боязню їх перед польською розправою. Тому антишкільна акція не виконала повністю поставлених перед нею завдань, але соціальний успіх її проведення дав поштовх до розгортання наступних виступів. Проведення акції ускладнювала недостатня обізнаність місцевого населення про її сутність, про що свідчила пасивність робочого сільського люду, якому не пояснили, що і з якою метою відбувається [19, с. 45].

Сама «Шкільна акція» була спрямована проти польської системи освіти та всіх її складових, містила заклики антидержавного характеру, що проходили в межах мирного супротиву: актів саботажу та непокори, розкидання листівок та летючок ОУН із закликом бойкотувати польські школи. Акція часто супроводжувалася пошкодженням шкільного майна та польських державних символів. Слід вважати, що шкільна акція ОУН 1933 р. становила небезпеку для польського уряду та місцевої адміністрації, оскільки провокувала до шкільного саботажу не тільки шкільну молодь, а й батьків учнів та широку громадськість.

Таким чином, доведено, що ідеали ОУН в шкільному сегменті базувалися на принципах повернення до національної початкової, шкільної, професійної та вищої освіти з українською мовою навчання, українськими вчителями та вихованням у патріотичному дусі. Виявлено широку критику юнацтвом ОУН системної моделі польської освіти та польської держави загалом: розрахунок на виховання українських дітей в польському дусі, методами польського шкільництва зі знищенням національної самоідентифікації, ополяченням та окатоличенням, а, отже, викорінення українських традицій, прищеплення польського способу життя, мови, культури, освіти. Саме проти цих факторів і здійснювалась боротьба ОУН та її юнацьких організацій. Встановлено, що антипольські ідеї у середовищі ОУН та її молодіжних організацій зароджувались та формувались поступово, як наслідок проведення Польщею своєї політики у сегменті шкільництва та освіти, й були за своєю суттю елементами супротиву в даній сфері. Антипольські настрої серед населення виникали стихійно, однак бралися на озброєння ОУН лише за гласних та болючих випадків ущемлення національних прав українців. Подальші дослідження даної проблематики відкриють нові віхи супротиву полонізації на західноукраїнських землях міжвоєнного періоду.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Алексієвець Л.М. Польща: шляхом відродження державної незалежності. 1939. Тернопіль: Економічна думка, 2002. 272 с.
2. Грицай-«Чорнота» Я. «А рани не гоїлися: Спомини «Чорноти». Торонто, Львів: Літопис УПА, 2001. 332 с. (Літопис Української Повстанської Армії; т. 3).
3. Домбчевський Р. За право мови. Львів: Діло, 1934. 88 с.
4. Дрозд Р., Гальчак Б., Мусієнко І. Історія українців у Польщі в 1921–1989 роках / пер. з пол. І. Мусієнко. 3-тє вид., випр., допов. Харків: Золоті сторінки, 2013. 272 с.
5. Зарецька Т.І. Конституції Другої Речіпосполитої Польської 1921 та 1935 // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. Київ: Наукова думка, 2009. Т. 5: Кон-Кю. С. 50.
6. Кентій А. Збройний чин українських націоналістів. 1920–1956. Історико-архівні нариси. Том 1. Від Української Військової Організації до Організації Українських Націоналістів. 1920–1942. Київ, 2005. 200 с.
7. Климишин М.В. В поході до волі. Торонто, 1975. Т. 1. 429 с.
8. Книш З. Становлення ОУН. Київ: Видавництво ім. О. Теліги, 1994. 186 с.
9. Ковалюк Р. Український студентський рух на західних землях. XIX–XX ст. Львів, 2001. 420 с.
10. Кульчицький В., Пристані Л. Шовіністична політика крайової шкільної ради в Галичині // Вісник ЛІТУ. 2002. Вип. 37. Серія юридична. С. 116–120.
11. Марганець В. Університет в катакомбах. Від УВО до ОУН: Спогади й матеріяли до передісторії та історії українського організованого націоналізму. Б. м., 1949. 143 с.
12. Мартинець В. Українське підпілля: Від УВО до ОУН: Спогади й матеріяли до передісторії та історії українського організованого націоналізму. Б. м., 1949. 379 с.
13. Мірчук П. Нарис історії Організації Українських Націоналістів. 1920–1939. Мюнхен, Лондон, Нью-Йорк: Українське видавництво, 1960. Т. 1. 436 с.
14. «На вічну ганьбу Польщі, твердині варварства в Європі», Прага 1931. С. 4. URL: <http://coollib.com/b/187232/read> .

15. ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів з боротьби 1929–1955 (Збірка документів). Бібліотека Українського Підпільника ч. 1. Б. м., 1955. 156 с.
16. Пам'яті впадших за волю і велич України // Організація Українських Націоналістів. 1929–1954: Збірник статей у 25-ліття ОУН. Б. м.: Видання Першої української друкарні у Франції, 1955. 48 с.
17. Ребет Л. Світла і тіні ОУН. Мюнхен: Український самостійник, 1964. 131 с.
18. Ризький мирний договір 1921 р. і завершення боротьби за Українську Народну Республіку // Проблеми вивчення історії української революції 1917–1921 років / Голов. ред. В.Ф. Верстюк. Київ: Ін-т історії України НАНУ, 2011. Вип. 6. С. 337–366.
19. Соловей Д. Українське село в роках 1931–1933 // Український збірник. Мюнхен, 1965. Кн. 2. 243 с.
20. Стецюк Г.М. Непоставлений пам'ятник: (Спогади). Вінніпег, 1988. 155 с. (Ін-т Дослідів Волині; Ч. 59).
21. Ступарик Б.М. Шкільництво Галичини (1772–1939). Івано-Франківськ, 1994. 144 с.
22. Шумук Д. За східним обрієм: Спомини. Париж, Балтимор: «Смолоскип», 1974. 447 с.
23. Torzecki R. Kwestia ukraińska w Polsce w latach 1923–1929. Krakow: Wydawnictwo Literackie, 1989. 468 s.

REFERENCES

1. Aleksiyevets L.M. Polshcha: shlyakhom vidrozhennya derzhavnoyi nezalezhnosti. 1939. Ternopil: Ekonomichna dumka, 2002. 272 s.
2. Hrytsay-«Chornota» Ya. «A rany ne hoyilysya: Spomyny «Chornoty». Toronto, Lviv: Litopys UPA, 2001. 332 s. (Litopys Ukrayinskoyi Povstanskoyi Armiyi; t. 3).
3. Dombchevskyy R. Za pravo movy. Lviv: Dilo, 1934. 88 s.
4. Drozd R., Halchak B., Musiyenko I. Istoriya ukrayintsiv u Polshchi v 1921–1989 rokakh / per. z pol. I. Musiyenko. 3-tye vyd., vypr., dopov. Kharkiv: Zoloti storinky, 2013. 272 s.
5. Zaretska T.I. Konstytutsiyi Druhoyi Rechipospolytoy Polskoyi 1921 ta 1935 // Entsyklopediya istoriyi Ukrayiny: u 10 t. / redkol.: V.A. Smoliy (holova) ta in.; Instytut istoriyi Ukrayiny NAN Ukrayiny. Kyiv: Naukova dumka, 2009. T. 5: Kon–Kyu. S. 50.
6. Kentiy A. Zbroyny chyn ukrayinskykh natsionalistiv. 1920–1956. Istoryko-arkhivni narysy. Tom 1. Vid Ukrayinskoyi Viyskovoyi Orhanizatsiyi do Orhanizatsiyi Ukrayinskykh Natsionalistiv. 1920–1942. Kyiv, 2005. 200 s.
7. Klymyshyn M.V. V pokhodi do voli. Toronto, 1975. T. 1. 429 s.
8. Knysh Z. Stanovlennya OUN. Kyiv: Vydavnytstvo im. O. Telihy, 1994. 186 s.
9. Kovalyuk R. Ukrayinskyy studentsky rukh na zakhidnykh zemlyakh. XIX–XX st. Lviv, 2001. 420 s.
10. Kulchytskyy V., Prystani L. Shovinistychna polityka krayovoyi shkilnoyi rady v Halychyni // Visnyk LITU. 2002. Vyp. 37. Seriya yurydychna. S. 116–120.
11. Marhanets V. Universytet v katakombakh. Vid UVO do OUN: Spohady y materiyaly do peredistoriyi ta istoriyi ukrayinskoho orhanizovanoho natsionalizmu. B. m., 1949. 143 s.
12. Martynets V. Ukrayinske pidpillya: Vid UVO do OUN: Spohady y materiyaly do peredistoriyi ta istoriyi ukrayinskoho orhanizovanoho natsionalizmu. B. m., 1949. 379 s.
13. Mirchuk P. Narys istoriyi Orhanizatsiyi Ukrayinskykh Natsionalistiv. 1920–1939. Myunkhen, London, Nyu-York: Ukrayinske vydavnytstvo, 1960. T. 1. 436 s.
14. «Na vichnu hanbu Polshchi, tverdini varvarstva v Yevropi», Praha 1931. S. 4. URL: <http://coollib.com/b/187232/read>.
15. OUN v svitli postanov Velykykh Zboriv, Konferentsiy ta inshykh dokumentiv z borotby 1929–1955 (Zbirka dokumentiv). Biblioteka Ukrayinskoho Pidpilnyka ch. 1. B. m., 1955. 156 s.
16. Pam'yati vpravshykh za volyu i velych Ukrayiny // Orhanizatsiya Ukrayinskykh Natsionalistiv. 1929–1954: Zbirnyk statey u 25-littya OUN. B. m.: Vydannya Pershoyi ukrayinskoyi drukarni u Frantsiyi, 1955. 48 s.
17. Rebet L. Svitla i tini OUN. Myunkhen: Ukrayinskyy samostiynik, 1964. 131 s.
18. Ryzkyu myrnyu dohovir 1921 r. i zavershennya borotby za Ukrayinsku Narodnu Respubliku // Problemy vyvchennya istoriyi ukrayinskoyi revolyutsiyi 1917–1921 rokiv / Holov. red. V.F. Verstyuk. Kyiv: In-t istoriyi Ukrayiny NANU, 2011. Vyp. 6. S. 337–366.

19. Solovey D. Ukrayinske selo v rokakh 1931–1933 // Ukrayinskyy zbirnyk. Myunkhen, 1965. Kn. 2. 243 s.
20. Stetsyuk H.M. Nepostavlenyy pamyatnyk: (Spohady). Vinnipeh, 1988. 155 s. (In-t Doslidiv Volyni; Ch. 59).
21. Stuparyk B.M. Shkilnytstvo Halychyny (1772–1939). Ivano-Frankivsk, 1994. 144 s.
22. Shumuk D. Za skhidnym obriyem: Spomyny. Paryzh, Baltymor: «Smoloskyp», 1974. 447 s.
23. Torzecki R. Kwestia ukrainska w Polsce w latach 1923–1929. Krakow: Wydawnictwo Literackie, 1989. 468 s.

Ilchyshyn S. Part of the youth of OUN in the struggle for Ukrainian education and the school in II Rzecz Pospolita.

The article examines the activities of the Youth of OUN in the struggle for national education in the interwar period in Western Ukraine.

The purpose of our article is the study of all aspects of the struggle of youth of the OUN against the Polish government for Ukrainian education and education. We also want to further explore the struggle on the territory of Ternopil, Volyn, Lviv and Stanislavsky's provinces in the interwar period, the reaction of the Polish authorities on the actions of the OUN in the segment of school education, to describe the Polish education in these areas as a factor and a catalyst for the struggle of the OUN. The research methodology is based on the principles of historicism, objectivity and systematic analysis of facts and events.

Important cognitive and practical value of this research is systematization of activities of the youth of OUN, its cells, clubs and organizations, their ideas and activities, activities in the fight for cultural and educational rights of Ukrainians in Western Ukraine and the main paths of dissemination and practical implementation of ideology of the OUN among youth organizations and their place in the development of Ukrainian education in Poland in 1931–1937s.

Scientific novelty of our study is a study of the techniques and methods of Patriotic education of students, youth and youth who have used the OUN for the education of national consciousness of youth, education and Patriotic public spirit, love of country, respect for parents, relatives and others.

Keywords: OUN, youth, Ukrainian education, plebiscite, manipulation, power, School action, resistance, Youth of OUN, the Polonization of education.

Одержано 22.03.2017.

УДК 398.332.12«198/201»

**Віктор Ткаченко
(Переяслав-Хмельницький)**

ПИСАНКАРСТВО У ПЕРІОД ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ (кінець 80-х – 90-і рр. ХХ ст.) ТА ЙОГО СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

У статті висвітлено розвиток писанкарства у кінці 80-х – 90-і рр. ХХ ст.

Автором відзначено, що сам розпис писанки поступово почав відроджуватися, проте досить поширеним стало виготовлення писанки-сувеніра, основою якого слугує дерев'яна заготовка у вигляді яйця. З часом з'явилася ціла плеяда майстринь, які не тільки відроджували народне мистецтво, а й створювали нові орнаментальні композиції, використовуючи різні мотиви для оздоблення писанки. Крім того, у цей період для розпису та виготовлення великоднього яйця писанкарки використовували не тільки традиційний писачок, а й сучасні технічні засоби.

Для майстрів писанкарства сьогодні притаманна зацікавленість міфологічними персонажами й алегоричними мотивами. До розпису долучаються художники, що значно збагачує орнаментальне оздоблення писанок. Хочеться звернути увагу ще на один аспект у розвитку сучасного писанкарства – мається на увазі авторська писанка, в якій можливий необмежений політ фантазії.

Ключові слова: писанка, сувенір, композиція, орнамент, авторська писанка.